

EDITORIAL

Vážené kolegyně a vážení kolegové,
byl jsem šéfredaktorem vyzván k napsání editorialeu obecnějšího obsahu a zaměření na vlastní zvolené téma.

Technologický rozvoj posunuje pokrok kupředu opravdu mílovými kroky a týká se to prakticky všech oblastí lidského konání, medicínu samozřejmě nevyjímá. Eskalace technologických možností posledních desetiletí je exploze naprosto nesrovnatelná s ničím v uplynulých stoletích. Dávné historii patří všeobjímající osobnosti profesorů Jirásků a Thomayerů a je to skutečnost, kterou zastavit ani vrátit nelze. A je tomu tak dobře, protože se změnila hloubka poznání a s ní možnosti, které nám dává k dispozici. Medicína se stala a dále více stává subspecializovanou až superspecializovanou a jinak tomu už nebude. To co ovšem důležité zůstává a nadále jistě zůstane, je schopnost syntézy jednotlivých dílčích segmentů a faktů, schopnost určitého celostního pohledu i nadhledu na pacienta a člověka, který stále zůstává tou jedinečnou biologickou entitou, neopakovatelnou ve složitosti vzájemných interakcí těch dílčích jednotlivostí.

Dovolte mi krátce pohlédnout a zamyslet se nad triádou edukace–komunikace–zdravý rozum.

Asi nikdo z nás nepochybuje o tom, že edukační proces je základem všeho a bez něj se zdravý vývoj společnosti rozhodně neobejde. Můžeme sebevíce smutnit, že některé skupiny populace nedosáhnou na vysokoškolské vzdělání, když ale často bohužel neabsolvují v plném rozsahu ani to základní. Edukace totiž nezačíná až v roce 6, ale začíná již v roce 0 a rodina zde hraje naprosto nezastupitelnou roli. To co propásneme v období 0–6, zpravidla už nikdy potom nedoženeme (jinými slovy základy chování, jednání, morálky... , kterých se nám nedostane od rodičů, žádná škola na světě nenahradí). Edukační proces ve svých volebních programech vzletně podporují snad všechny politické strany, zasvěceně o něm a do něj hovoří skoro každý. Je však opravdu v pořádku anebo má zásadní nedostatky, nad kterými čím déle budeme přivírat oči, tím horší bude konečný výsledek? Zájemcům

velmi doporučuji přečíst si přednášku profesora Piňhy (jednoho z prvních porevolučních ministrů školství), který na pedagogických dnech v Hradci Králové v roce 2008 hlasem už sice slabým, ale stále slyšitelným, proslovil přednášku s podtitulem „Velká iluze českého školství“. Širší publicity se jí nedostalo. Je opravdu správným směrem dnes tak propagovaná a realizovaná „inkluzí“? Oficiální vládní linie hovoří naprosto jasnou řečí. Individuální rozhovory a diskuze s jednotlivými pedagogy z každodenní praxe však tuto jistotu značně narušují. Jde české školství opravdu tím správným směrem? Někdejší rektor ČVUT prof. V. Havlíček ve svém rozhovoru pro Mladou Frontu Dnes 26. 11. 2012 konstatuje, že při hodnocení úrovně a kvality vědomostí na konci základního vzdělání (které se pravidelně každoročně stanovuje v celosvětovém hodnocení) se ČR za posledních 20 let propadla z 6. na 38. místo. Pozoruhodný a alarmující výsledek, zejména v době téměř neomezených možností přístupu k informacím. Zvláštní pozornost věnovanou této informaci jsem tehdy nezaznamenal. O pár let později jsem již zaznamenal „palcové titulky“ hlásající velký úspěch českého školství, kdy úroveň vědomostí základního vzdělání vystoupila z 38. na tuším 30. místo. Tak tomu říkám relativita a trochu mi to připomíná anekdotu z doby předchozího režimu, kdy po běžeckém závodě účastníků Brežněv – Husák (zvítězil Husák nad Brežněvem) agentura TASS referovala o výsledku následujícím způsobem: „Soudruh Brežněv skončil na velmi pěkném druhém místě, zatímco Husák byl předposlední“...

Z již uplynulého režimu (z doby 50. let 20. století) pochází velmi stupidní heslo „Každý dělník inženýrem“. Chceme ale i dnes zcela vážně, aby „každý Čech byl bakalářem“ a hlavně potřebujeme to? (70% osmnáctiletých jde studovat vysoké školy – zdroj již výše uvedený rozhovor.) Nedávno jsem se dočetl, že pokud studentovi nezáleží na oboru, ale na tom, aby se dostal na vysokou školu, v zásadě má téměř jistotu, že se „někam“ dostane. Potřebujeme ale opravdu „v téměř každém krajském městě“ (nadsázka) vysokou školu a její

absolventy? Systém financování škol tyto snahy určitě nebrzdí.

Mnoho stránek bylo popsáno a přemíra času věnována postgraduálnímu vzdělávání lékařů. Bylo vynikající a to i v zahraničním srovnání. Dnes není dobré, neustále se mění a je jedním z důvodů, proč lékaři odcházejí ihned po promoci do zahraničí a tady je jich nedostatek. Pomůže eskalace produkce lékařů lékařskými fakultami? Je to ale vůbec možné? Má nepochybně svoje limity. A jaká bude kvalita úrovně tohoto vzdělání, když skupinu lékařů v rámci stáží budou tvořit ne tři stážisté ale 30 (nadsázka)? Lékařské fakulty potřebují pro svoji činnost peníze, hodně peněz. Platby zahraničních studentů dnes tvoří tak významnou část rozpočtu fakult, že bez nich by se již neobešly. A jak dále – zvyšovat počty těch zahraničních nebo domácích?

Přítomnost lékařů (ale i dalších zdravotníků) v každodenní běžné klinické praxi se vzděláním tedy úzce souvisí. Je jich dostatek? Jsou sítě pokryty péčí dostatečně? Ještě donedávna dle plátců péče i politiků – naprosto. Před několika měsíci jsem navštívil blízkého příbuzného hospitalizovaného na interním oddělení jednoho bývalého okresního města západočeského regionu. Z otrěsného zážitku jsem se ještě dodnes zcela nevzpamatoval. Stav sester minus 17, ze čtyř lékařů na inspekčním tři jména cizojazyčná (znalost češtiny nevalná, informace o pacientovi možná ještě horší). Primář oddělení byl, po zveřejnění pravdivé odpovědi na dotaz aktuálního stavu ve zdravotnických médiích, odvolán ředitelem. Pacienti (platící stejné pojistné jako jinde) nemají jinou alternativu – jiná kapacita prostě není. Výjimka, náhoda nebo špička ledovce?

Je skoro zázrakem, že v tomto moři nejasností a otazníků se daří udržet úroveň vzdělání urologů na současné úrovni a dokonce je oficiálně a de iure rozšířit na pole onkourologie, což považuji za velký úspěch dlouhodobé snahy a vedení naší odborné společnosti. Je však i zde všechno v pořádku? Je opravdu správné, když zahraniční zkouška (FEBU) umožní absolvovat tu národní prakticky jen formálně? Při konfrontaci euroskeptiků a eurozastánců se ukazuje, že je přinejmenším moudré a prozíravé udržet si národní kontrolu nad řadou oblastí. Myslíme, že i edukace k nim patří. Je správné „nechat

projít“ někoho, o jehož znalostech tak přesvědčení nejsme jen proto, že „v daném místě by urologie mohla skončit“? Neděláme v takovém případě kandidátovi i urologii trochu „medvědí službu“? Po přechodu postgraduálního vzdělávání na lékařské fakulty za posledních pět let u atestační zkoušky uspěli všichni kandidáti (rozdíl oproti předchozímu období, kdy občas někdo neuspěl). Může se jednat o reflexi dvojího: Zkoušení jsou vždy excelentně připraveni a je to vynikající výsledek. Anebo kritéria hodnocení jsou „měkkčí“ a tolerantnější. Co je pravdou a co je lepší?

Komunikace s edukací velmi těsně souvisí. Bez předávání informací vzdělání není možné. A my dnes máme velmi sofistikované metody možnosti získání informací ve velmi krátkém čase a přitom ve velkém i kvalitním objemu. Získáváme možnosti edukace i v některých praktických dovednostech pomocí různých simulátorů. Ale ruku na srdce využíváme jich dostatečně? Máme moderní formy komunikace – sociální sítě, které umožňují získat i vyměnit si spoustu odborných poznatků, informací a zkušeností. A znovu ruku na srdce a na druhou stranu, neopouštíme metody konvenční komunikace až příliš? Vejdete do veřejné místnosti a obecný pohled je množství lidí hledících do mobilů, smart a i-phonů, tabletů, note booků... málo z nich ale spolu mluví. Jak probíhá komunikace v rodinách mezi rodiči a dětmi – je tam dost „tepla“ a přirozené a trvalé interakce? Konvenční komunikace hraje pak nezastupitelnou roli zejména ve vztahu k pacientům, ale i při komunikaci lékařů mezi sebou... Je mnohem jednodušší napsat e-mail, nežli něco sdělit osobně a do očí. Má to však stejnou hodnotu? Pacient a zejména pak vážně nemocný pacient si nechce přečíst informovaný souhlas a dostat odpověď na Twitteru, ale chce mluvit se svým lékařem. Chce cítit, že lékaři na něm záleží, že mu rozumí, že s ním soucítí... potřebuje určitou míru empatie. Neměli bychom se zde trochu více zamýšlet a někdy vracet „zpět ke kořenům“? Není to ostuda ani staromilství. Je to potřeba!

Prostě více zapojit ten obyčejný zdravý rozum...

prof. MUDr. Dalibor Pacík, CSc.

Brno, 29. 1. 2017